

Επιμόρφωση εκπαιδευτικών στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση: απόψεις και εμπειρίες εκπαιδευτικών

Μπερδούσης Ιωάννης

Επιμορφωτής Εκπαιδευτικών, PhD
i.berdousis@go.uop.gr

Κωστοπούλου Ιωάννα

Εκπαιδευτικός, M.A, M.Ed
iokostop@sch.gr

Περίληψη

Σκοπός του παρόντος άρθρου είναι η διερεύνηση των απόψεων και των εμπειριών εκπαιδευτικών που παρακολούθησαν επιμορφωτικό πρόγραμμα στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Για τον σκοπό αυτό, 6 εκπαιδευτικοί Πληροφορικής σε ομάδα εστίασης απάντησαν σε ημιδομημένες συνεντεύξεις. Από την ανάλυση και επεξεργασία των συνεντεύξεων προκύπτει ότι οι εκπαιδευτικοί αναγνώρισαν την ανάγκη του συγκεκριμένου σεμιναρίου επισημαίνοντας ωστόσο ότι πραγματοποιήθηκε ετεροχρονισμένα. Υποστήριξαν ότι το πρόγραμμα ήταν καλά οργανωμένο αναγνωρίζοντας την αξία της πρακτικής εφαρμογής με την δημιουργία διδακτικών σεναρίων. Αναγνώρισαν ότι κάποιες μέθοδοι μπορούν να βρουν εφαρμογή και στην καθημερινή τους πρακτική πέρα από τα πλαίσια της τηλεεκπαίδευσης. Επεσήμαναν τον σημαντικό υποστηρικτικό ρόλο τους επιμορφωτή τους σε όλες τις φάσεις του σεμιναρίου και συνολικά αποτίμησαν θετικά την εμπειρία τους στο σεμινάριο. Τέλος, πρότειναν τέτοιου τύπου σεμινάρια να γίνονται αποκλειστικά ασύγχρονα, ενώ συστήνουν να δημιουργηθεί ένα αποθετήριο με διδακτικά σενάρια στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση όπου να έχουν πρόσβαση οι εκπαιδευτικοί στα πλαίσια της ανταλλαγής ιδεών και καλών πρακτικών.

Λέξεις κλειδιά: επιμόρφωση, εκπαιδευτικοί, εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, απόψεις, εμπειρίες

Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια, η διαδικτυακή μάθηση φαίνεται να βρίσκεται στο επίκεντρο της εκπαιδευτικής και μαθησιακής διαδικασίας σε όλες τις δομές της εκπαίδευσης (Su & Chen, 2016). Οι σύγχρονες τεχνολογικές υποδομές, οι νέες, ισχυρότερες υπολογιστικές συσκευές, το πλήθος των ψηφιακών εργαλείων και μέσων για τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό, την επικοινωνία, τη συνεργασία και το διαμοίραση πόρων αποτελούν τη βάση για τον εμπλουτισμό και την υποστήριξη της διαδικτυακής μάθησης (Picciano, Dziuban, Graham, & Moskal, 2021; Larreamendy-Joerns & Leinhardt, 2006). Στη βάση των τεχνολογικών εξελίξεων και των σύγχρονων εκπαιδευτικών αναγκών είναι πλέον αναγκαία η χρήση προγραμμάτων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Το εκπαιδευτικό μοντέλο της Μικτής Μάθησης (MM) (Blended Learning), συνδυάζοντας τις παραπάνω δυνατότητες, φαίνεται να παρέχει ευέλικτες λύσεις, προσαρμοσμένες στις εκάστοτε ανάγκες και συνθήκες εκπαίδευσης (Picciano et al., 2021; Sharma, 2010; Graham, 2006). Αυτό το υβριδικό μοντέλο μάθησης προσπαθεί να συνδυάσει δύο διαφορετικούς κόσμους, τον κόσμο της παραδοσιακής διδασκαλίας με αυτόν της εξ αποστάσεως διδασκαλίας, επιχειρώντας να συνδυάσει αποτελεσματικά δραστηριότητες παραδοσιακής μάθησης μαζί με μεθόδους, στρατηγικές και εργαλεία της εξ αποστάσεως διδασκαλίας (Moore, Dickson-Deane & Galyen, 2011; Graham, 2006). Σε ένα συγκεκριμένο φυσικού και ηλεκτρονικού περιβάλλοντος, ο εκπαιδευτικός είναι ο ενορχηστρωτής της εκπαιδευτικής διαδικασίας ρυθμίζοντας το θεματικό περιεχόμενο, τον ρυθμό, τον τόπο και τον χρόνο διδασκαλίας και μάθησης (Hameed, Badii & Cullen, 2008; Graham, 2006; Valiathan, 2002). Οι νέες προσεγγίσεις και δραστηριότητες σε αυθεντικά προβλήματα, δρουν προς

όφελος των μαθητών, οι οποίοι επικοινωνούν, συνεργάζονται, διερευνούν, επινοούν λύσεις και οικοδομούν νέα γνωστικά σχήματα. Βασικός στόχος της μεθόδου της MM είναι η αλληλεπίδραση, η συνεργασία και η δέσμευση των εκπαιδευτικών και των μαθητών στα ψηφιακά περιβάλλοντα ενισχύοντας την εμπλοκή τους σε αυθεντικές καταστάσεις μάθησης. Ένα από τα βασικότερα χαρακτηριστικά της Μικτής Μάθησης είναι η χρήση σύγχρονων και ασύγχρονων μορφών επικοινωνίας (Picciano et al., 2021; Kacetl & Semradova, 2020; Moore et al., 2011; Hameed et al., 2008; Graham, 2006, 2009).

Η Σύγχρονη Εκπαίδευση (ΣΕ) είναι η on-line εξ αποστάσεως εκπαίδευση, κατά την οποία απαιτείται η ταυτόχρονη συμμετοχή όλων των μαθητών και των εκπαιδευτικών (Sun & Chen, 2016). Η αλληλεπίδραση μεταξύ μαθητή-εκπαιδευτικού γίνεται σε πραγματικό χρόνο, σε μια εικονική τάξη χρησιμοποιώντας τεχνολογίες τηλεδιάσκεψης, κατά τη διάρκεια των οποίων μπορεί να γίνεται ανταλλαγή απόψεων και εκπαιδευτικού υλικού (Singh, 2021; Hameed et al., 2008). Η ΣΕ παρέχει εργαλεία, όπως η τηλεδιάσκεψη, η γραπτή συνομιλία, οι συνεργατικοί πίνακες και οι εφαρμογές ανταλλαγής μηνυμάτων, και ευνοεί την άμεση εμπλοκή των μαθητών και τη δυναμική μάθηση δίνοντας ευκαιρίες άμεσης και συχνής αλληλεπίδρασης, σε ένα πλαίσιο ωστόσο που απαιτεί αυστηρό χρονοπρογραμματισμό με πιθανές τεχνικές δυσκολίες και ελλείψεις (Singh, 2021). Η Ασύγχρονη Εκπαίδευση (ΑΕ) δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να έχουν πρόσβαση σε ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό επιλέγοντας το δικό τους εκπαιδευτικό χρονικό πλαίσιο σύμφωνα με το πρόγραμμά τους (Singh, 2021; Garrison, 2009; Hameed et al., 2008). Έχουν τη δυνατότητα ασύγχρονης επικοινωνίας με τους υπόλοιπους συμμετέχοντες και τον εκπαιδευτικό μέσα από τα ποικίλα εργαλεία που παρέχει η ΑΕ, όπως οι πίνακες συζητήσεων/blogs, τα κοινόχρηστα ημερολόγια, τα emails, τα ηχογραφημένα μηνύματα ή βίντεο, οι Παρουσιάσεις / ηλεκτρονικά βιβλία/ εκπαιδευτικές εφαρμογές/ Υπερσύνδεσμοι, οι Ψηφιακές βιβλιοθήκες/ Βάσεις δεδομένων και οι Έρευνες και Ψηφοφορίες. Η ΑΕ ενισχύει την ευελιξία στη μαθησιακή διαδικασία, παρέχει ευκαιρίες επικοινωνίας αλλά και παρακολούθησης της πορείας των εκπαιδευομένων, χωρίς να παρέχει ευκαιρίες διάδρασης σε πραγματικό χρόνο ενώ εγκυμονεί ο κίνδυνος της αδιαφορίας και της έλλειψης ενδιαφέροντος από τους μαθητές (Garrison, 2009; Hiltz & Goldman, 2004; Jaffee, 1997; Hiltz & Wellman, 1997).

Στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση (εξΑΕ), η MM επιχειρεί να συνδυάσει αποτελεσματικά ΣΕ και την ΑΕ (Kacetl & Semradova, 2020; Garrison, 2009; Mackay & Stockport, 2006). Συγκεκριμένα, η ΣΕ εστιάζει στην αλληλεπίδραση εκπαιδευτικού και μαθητών, ενισχύοντας την εμπλοκή και τη διάδραση, ενώ η ΑΕ πλαισιώνει και υποστηρίζει τη ΣΕ, παρέχοντας ευελιξία στον χρόνο και τον ρυθμό του κάθε εκπαιδευόμενου (Σχήμα 1)

Σχήμα 1. Μικτή μάθηση στην εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Η ΣΕ γίνεται πιο ουσιαστική και δίνει ιδιαίτερο βάρος στη γόνιμη αλληλεπίδραση μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητών, αλλά και μαθητών μεταξύ τους. Κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας κατά την πρώτη φάση της ΑΕ, γίνεται ουσιαστικά η μελέτη του υλικού από τους μαθητές και η εξερεύνηση επιπλέον πηγών που παρέχονται από τον εκπαιδευτικό, ενώ γίνεται οργάνωση των σημειώσεων και συμμετοχή σε διαδικτυακές συζητήσεις (Garrison, 2009). Μετά την ΣΕ, κατά τη φάση της υποστήριξης και της επέκτασης, όπου λαμβάνει χώρα ΑΕ, πραγματοποιούνται ασκήσεις εμπέδωσης, εξάσκηση, έρευνα, διερεύνηση και αναστοχασμός (Park & Shea, 2020).

Με βάση το μοντέλο της MM για την εξΑΕ και τις διαφορετικές προσεγγίσεις που δίνει στην εκπαιδευτική και μαθησιακή διαδικασία, είναι απαραίτητη η θεωρητική και πρακτική

ενδυνάμωσή των εκπαιδευτικών στο μοντέλο της εξΑΕ. Η επιμόρφωσή τους σε αρχές της εξΑΕ και τα διαθέσιμα τεχνολογικά εργαλεία, μέσα και μεθόδους είναι βασική προϋπόθεση ενίσχυσης, ανατροφοδότησης και βελτίωσης του εκπαιδευτικού έργου. Για τον σκοπό αυτό, με τη σύμπραξη σημαντικών τεχνολογικών φορέων και Πανεπιστημίων στην Ελλάδα, το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, σχεδίασε και υλοποίησε το 2021 ένα πρόγραμμα «Ταχύρρυθμης Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών στην ΕξΑΕ» (<https://t4e.sch.gr/>) για όλους τους εκπαιδευτικούς, όλων των ειδικοτήτων και βαθμίδων, με σκοπό, σύμφωνα με τον οδηγό επιμορφούμενου, «την καλλιέργεια γνώσεων και δεξιοτήτων αναφορικά με τις διδακτικές προσεγγίσεις και τα μεθοδολογικά εργαλεία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, προκειμένου αυτή να καταστεί με ποιοτικούς όρους εφικτή στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική».

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα, φέρνοντας στο επίκεντρο τον ίδιο τον εκπαιδευτικό, σχεδιάστηκε, ώστε να αξιοποιεί την εμπιστοσύνη στις δεξιότητές του, την αυτο-αποτελεσματικότητά του και την επικοινωνιακή συνεργασία για την ενορχήστρωση αυθεντικών τεχνολογικά υποστηριζόμενων λύσεων που προκύπτουν από την καθημερινή εκπαιδευτική του πρακτική. Ειδικότερα, το πρόγραμμα είχε στόχο να υποστηρίξει τους εκπαιδευτικούς: (α) στην αξιοποίηση σύγχρονων και ασύγχρονων μεθοδολογιών εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, (β) στην αποτελεσματική διαχείριση των εργαλείων σύγχρονης και ασύγχρονης επικοινωνίας, (γ) Ενορχήστρωση εκπαιδευτικών σεναρίων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων βάσει καλών πρακτικών, (δ) στην αξιοποίηση κατάλληλων εργαλείων για την εξ αποστάσεως ενίσχυση της προόδου των μαθητών και επικοινωνιακής ανατροφοδότησης, (ε) στην προσαρμογή της εξ αποστάσεως διδασκαλίας στις Ευάλωτες/Ευπαθείς/Ευαίσθητες Κοινωνικές Ομάδες (ΕΚΟ) – μειονεκτούσες, (στ) στην επιλογή και ενσωμάτωση κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού, (ζ) στον σχεδιασμό και ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού για σύγχρονη και ασύγχρονη διδασκαλία, (η) στην παροχή επικοινωνιακής ανατροφοδότησης, (θ) στην υποστήριξη μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρία, και (ι) στην ενημέρωση των γονέων για τον τρόπο υποστήριξης των μαθητών στο πλαίσιο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Η υλοποίηση του προγράμματος βασίστηκε στη μεθοδολογία της Ανεστραμμένης Διδασκαλίας (Flipped Instruction) (Tucker, 2012) με τη μορφή του «Κυλιόμενου Σάντουιτς» (Rotation Sandwich) και στις αρχές της Αυτο-ρυθμιζόμενης Μάθησης (Flipped in Rotation Sandwich Mode with Self-Regulated Learning Principles) (Οδηγός επιμορφωτή προγράμματος Ταχύρρυθμης Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών στην ΕξΑΕ, 2021) .

Το πρόγραμμα της εξΑΕ διήρκησε οκτώ εβδομάδες και οι επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί συμμετείχαν σε τρεις δράσεις. Στη διάρκεια της πρώτης δράσης απέκτησαν μια γενικότερη εικόνα για τις αρχές και τις καλές πρακτικές της εξΑΕ - καθώς και των διαθέσιμων συστημάτων/πλατφορμών που μπορούν αξιοποιηθούν στο σχολικό περιβάλλον. Στη δεύτερη δράση απέκτησαν ειδικότερες γνώσεις αξιοποίησης των τεχνικών της εξΑΕ υπό το πρίσμα συγκεκριμένων διδακτικών σεναρίων για το εκάστοτε διδακτικό/γνωστικό αντικείμενο αξιοποιώντας την πλατφόρμα e-class, ενώ στην τρίτη δράση μελέτησαν υλικό για τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό και δημιούργησαν σχέδιο εξΑΕ μικρής διάρκειας για το γνωστικό τους αντικείμενο, ώστε να αποκτήσουν ουσιαστική και πρακτική εμπειρία διδακτικού σχεδιασμού και να λάβουν ανατροφοδότηση.

Το επιμορφωτικό πρόγραμμα παρακολούθησαν εκπαιδευτικοί διαφόρων ειδικοτήτων ανάμεσα στους οποίους και εκπαιδευτικοί Πληροφορικής (εκΠ), οι οποίοι αν και έχουν ένα ουσιαστικό τεχνολογικό υπόβαθρο, πρέπει να γνωρίσουν, να εξοικειωθούν και να πειραματιστούν με τις τεχνικές της εξΑΕ χρησιμοποιώντας τα διαθέσιμα εργαλεία. Σκοπός της συγκεκριμένης μελέτης είναι η διερεύνηση των απόψεων και εμπειριών εκπαιδευτικών σε σχέση με το επιμορφωτικό πρόγραμμα, την αναγκαιότητα του, την οργάνωση του, τη στοχοθεσία του, την υλοποίησή και την γενικότερη αποτίμηση του προγράμματος.

Πλαίσιο έρευνας

Για το σκοπό της συγκεκριμένης έρευνας μελετήθηκαν οι αντιλήψεις εκπ/ που παρακολούθησαν για 8 εβδομάδες και ολοκλήρωσαν επιτυχώς το πρόγραμμα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών στην ΕξΑΕ από Μάιο έως Ιούνιο 2021. Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος των ομάδων εστίασης ως μια ποιοτική ερευνητική μέθοδος (Wilkinson, 1998). Τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω ημι-δομημένων συνεντεύξεων που διεξήχθησαν σε επίπεδο ομάδας. Οι ομάδες εστίασης είναι δομημένες ώστε να ενθαρρύνουν τη συζήτηση μεταξύ των συμμετεχόντων και να ερμηνεύουν τα αποτελέσματα προηγούμενων ερευνών. Για τις ανάγκες της έρευνας δημιουργήθηκε μία ομάδα εστίασης που αποτελείται από 6 εκπ, 3 άντρες και 3 γυναίκες, από τους 50 εκπ που παρακολούθησαν το συγκεκριμένο τμήμα. Στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων όπου χρειάζεται αναφορά σε συγκεκριμένο στιγμιότυπο της συνέντευξης με συγκεκριμένο εκπαιδευτικό, αυτός/ή παρουσιάζεται με τον όρο «εκΠΧΧ» όπου ΧΧ είναι ένας αριθμός από το 00 έως το 06. Ο μέσος όρος ηλικίας των εκπ ήταν τα 38,6 χρόνια και η μέση εκπαιδευτική τους εμπειρία ήταν 8,2 χρόνια. Αξίζει να επισημανθεί ότι οι εκπ, στα πλαίσια της εξ αποστάσεως λειτουργίας των σχολικών μονάδων εξαιτίας της πανδημίας, είχαν χρησιμοποιήσει εργαλεία σύγχρονης και σύγχρονης τηλεεκπαίδευσης. Οι ερωτήσεις στην ομάδα περιλάμβαναν ερωτήσεις ενσωμάτωσης και ερωτήσεις διερεύνησης. Η ομάδα εστίασης πραγματοποιήθηκε διαδικτυακά, μετά την επιτυχή ολοκλήρωση της επιμόρφωσης, και διήρκεσε 60 λεπτά. Το ρόλο του συντονιστή σε αυτήν είχε ο επιμορφωτής του προγράμματος για το συγκεκριμένο τμήμα, που φρόντιζε να καθοδηγεί την συζήτηση, να θέτει τα ερωτήματα, να ακούει ενεργά και με ενσυναίσθηση χωρίς να εκφράζει προσωπικές απόψεις παραμένοντας ουδέτερος, να κρατά σημειώσεις όπου χρειάζεται και να ηχογραφεί τις συνομιλίες.

Οι σημειώσεις και τα δεδομένα που προέκυψαν από την απομαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων αναλύθηκαν ποιοτικά και προέκυψαν σχετικές κατηγορίες. Η ανάλυση των δεδομένων και των πληροφοριών που συλλέχθηκαν έγινε από τον συντονιστή των ομάδων και μία εκπαιδευτικό/ερευνήτρια που τα επεξεργάστηκαν τα θέματα που συζητήθηκαν καθώς και τις απόψεις και τις εμπειρίες των συμμετεχόντων. Η ανάλυση των δεδομένων έγινε ποιοτικά και προέκυψαν κατηγορίες απαντήσεων με βάση τις θεματικές που προσεγγίστηκαν. Τα δεδομένα επεξεργάστηκαν ανώνυμα και προστατεύτηκαν προσωπικά δεδομένων των συμμετεχόντων.

Αποτελέσματα

Τα αποτελέσματα της έρευνας παρουσιάζονται στη συνέχεια και οι κατηγορίες που προέκυψαν οργανώνονται ως εξής: (α) απόψεις εκπαιδευτικών σχετικά με την αναγκαιότητα του επιμορφωτικού προγράμματος (β) απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την οργάνωση και το σχεδιασμό του προγράμματος, (γ) εμπειρίες των εκπαιδευτικών κατά τη διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος, (δ) αποτίμηση προγράμματος και διατύπωση προτάσεων. Όπου χρειάζεται, στο κείμενο παρουσιάζονται στιγμιότυπα από τις συνεντεύξεις με τους εκπαιδευτικούς για να υποστηρίξουν τα αποτελέσματα.

(α) Απόψεις εκπαιδευτικών σχετικά με την αναγκαιότητα του επιμορφωτικού προγράμματος. Όλοι οι εκπ που συμμετείχαν στην έρευνα υποστήριξαν ότι το επιμορφωτικό πρόγραμμα για την εξΑΕ θα έπρεπε να είχε πραγματοποιηθεί αρκετά νωρίτερα από την ημερομηνία που πραγματοποιήθηκε καθώς οι εκπαιδευτικοί όλων των ειδικοτήτων είχαν ήδη για δύο σχολικά έτη κληθεί να υποστηρίξουν την εξΑΕ χωρίς καμία προηγούμενη επιμόρφωση. Αν και αναγνωρίζουν την ανάγκη ύπαρξης ενός οργανωμένου και στοχοποιημένου σεμιναρίου κεντρικά για όλους τους εκπαιδευτικούς, ανέφεραν ότι αυτό ήρθε ετεροχρονισμένα.

εκΠ01: Ωραίο και απαραίτητο το πρόγραμμα για όλους μας, αλλά έγινε πολύ αργά.

Έχουμε ήδη κάνει τηλεεκπαίδευση πολύ καιρό ήδη.

εκΠ02: Τα μάθαμε μόνοι μας....και τα μάθαμε και στους άλλους.

εκΠ04: [...] νομίζω χάνει την αξία και λίγο τώρα που το κάνουμε.

Οι εκπ ανέφεραν ότι αν και για τους ίδιους το τεχνικό κομμάτι, να χειριστούν δηλαδή συσκευές και εφαρμογές, δεν αποτέλεσε σημαντικό παράγοντα δυσκολίας, για πολλούς συναδέλφους τους άλλων ειδικοτήτων τα πράγματα ήταν αρκετά δύσκολα.

εκΠ02: [...] Υπήρχαν συνάδελφοι που κατά τη διάρκεια της τηλεκπαίδευσης δεν ήξεραν καν να ανοίξουν τις πλατφόρμες, πόσο μάλλον να τις χειριστούν. Θυμάμαι στην αρχή ειδικά πολλές ώρες στο σχολείο βοηθούσαμε μέχρι να καταφέρουν να συνδεθούν.

εκΠ04: [...] Τότε έπρεπε να γίνει το πρόγραμμα, πριν καν ξεκινήσουμε. [...] Ακόμα και αν έγινε απότομα όλο αυτό ίσως θα έπρεπε να έχει προβλεφθεί και να έχει γίνει η επιμόρφωση.

εκΠ06: Απογοητεύτηκαν πολλοί συνάδελφοι στην τηλεκπαίδευση και έπρεπε εμείς της Πληροφορικής να παίξουμε το ρόλο του επιμορφωτή για τα εργαλεία, τουλάχιστον στον χειρισμό.

Ωστόσο, όλοι αναγνώρισαν ότι ένα επιμορφωτικό πρόγραμμα στην εξΑΕ, όπως αυτό που υλοποιήθηκε, που παρείχε τις απαραίτητες θεωρητικές βάσεις της εξΑΕ σε συνδυασμό με τις εφαρμογές και την εξάσκηση σε εργαλεία σύγχρονης και ασύγχρονης εκπαίδευσης ήταν αναγκαίο και απαραίτητο να υλοποιηθεί για τους εκπαιδευτικούς όλων των ειδικοτήτων.

(β) Απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την οργάνωση και το σχεδιασμό του προγράμματος. Οι εκπ φαίνεται να δυσκολεύτηκαν με τις σύγχρονες συνεδρίες που είχε το πρόγραμμα, όσον αφορά τον χρονοπρογραμματισμό τους. Οι περισσότεροι ανέφεραν τις οικογενειακές τους υποχρεώσεις και το γεγονός ότι όλη η επιμόρφωση, και κυρίως το σύγχρονο κομμάτι της έγινε εκτός εκπαιδευτικού ωραρίου. Υπήρξε και η πρόταση να μην υπήρχε καθόλου το σύγχρονο κομμάτι του σεμιναρίου. Ωστόσο παραδέχτηκαν ότι το πρόγραμμα ήταν καλά σχεδιασμένο και θεωρητικά τεκμηριωμένα καθώς τους έδωσε και τις θεωρητικές βάσεις για να αξιοποιήσουν τα εργαλεία τηλεκπαίδευσης.

εκΠ01: Φάνηκε να είναι οργανωμένο το πρόγραμμα, αλλά νομίζω ήταν και απαιτητικό γιατί είχε και τις σύγχρονες συνεδρίες που δεν έπρεπε να χάσεις γιατί είχε παρουσίες.

εκΠ02: Νομίζω σε όλα τα σεμινάρια το σύγχρονο κομμάτι είναι το πιο δύσκολο. Και δεν ξέρω αν είναι και απαραίτητο. Εγώ δουλεύω πιο καλά με τον δικό μου ρυθμό. [...] αν έχω το χρόνο μου να το ανοίξω το υλικό όποτε θέλω.

εκΠ04: [...] όλες οι φάσεις ήταν απαραίτητες. Και το υλικό ήταν καλά οργανωμένο και φάνηκε ότι είχε γίνει προσπάθεια για να δημιουργηθεί. Ήταν πλήρες. Γενικά η οργάνωση ήταν καλή, αλλά αργήσαμε πολύ.

Οι εκπ φαίνεται να βρήκαν την πρώτη δράση ιδιαίτερα θεωρητική και περισσότερο κουραστική σε σχέση με τις άλλες δράσεις. Ωστόσο, υποστήριξαν ότι ήταν αυτό το θεωρητικό κομμάτι που τους έλειπε και δεν το είχαν κατακτήσει, σε σχέση με τις εφαρμογές και τα εργαλεία που ήξεραν πως να τα χειριστούν. Αναγνώρισαν με αυτό τον τρόπο την αναγκαιότητα της συγκεκριμένης φάσης και της συνεισφορά της.

εκΠ06: Οι πρώτες συναντήσεις ήταν κουραστικές, με την θεωρία και όλα τα μοντέλα.

εκΠ04: Εγώ την βρήκα ενδιαφέρουσα, για να στηρίξω κάπου την ανάγκη της εξ αποστάσεως. [...] Ναι πολλά θεωρητικά όμως. Ίσως οι φάσεις που συνδέαμε και τα εργαλεία σύγχρονης/ασύγχρονης με τη θεωρία είχε πιο πολύ βάση.

εκΠ02: Πάντως το υλικό ήταν πλούσιο και προσεγγμένο. [...] Το σενάριο στο τέλος ήταν το πιο ουσιαστικό νομίζω και πιο πρακτικό.

γ) Εμπειρίες των εκπαιδευτικών κατά τη διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος. Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στη συγκεκριμένη έρευνα σχολίασαν κυρίως θετικά τις εμπειρίες τους από το επιμορφωτικό πρόγραμμα. Υποστήριξαν ότι ήταν πολύ χρήσιμες όσα γνώρισαν για τις μεθόδους και τεχνικές διδασκαλίας συγκεκριμένα στην εξΑΕ και αναγνώρισαν τον σημαντικό ρόλο του επιμορφωτή τους στην καθοδήγηση, την διευκόλυνση και την υποστήριξη καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Σημαντικό ρόλο θεώρησαν ότι έπαιξε και η αλληλεπίδραση που είχαν με συναδέλφους τους, η ανταλλαγή εμπειριών, ιδεών και προτάσεων κατά τη διάρκεια του προγράμματος και ιδιαίτερα κατά τις σύγχρονες συνεδρίες, που αν και ήταν μικρές σε διάρκεια τους έδωσε την ευκαιρία να αλληλεπιδράσουν.

εκΠ02: Εγώ θα πω ότι ευτυχώς δεν είμασταν μόνοι μας στο πρόγραμμα, εννοώ είχαμε υποστήριξη από τον επιμορφωτή. Εγώ επικοινωνούσα και εκτός των σύγχρονων συνεδριών για ζητήματα όχι μόνο παιδαγωγικά αλλά και τεχνικά ή διαδικαστικά. Νομίζω είναι σημαντικό σε κάθε πρόγραμμα η επικοινωνία με τον επιμορφωτή.

εκΠ06: Ναι, δεν είχαμε πρόβλημα με αυτό το ζήτημα. Είχαμε υποστήριξη, ειδικά στο σενάριο στο τέλος που έπρεπε να καταθέσουμε γιατί πάντα σε τέτοιες περιπτώσεις χάνεσαι, αγχώνεσαι και δυσκολεύεσαι όχι τόσο με την ουσία αλλά με τα διαδικαστικά ζητήματα.

εκΠ01: [...] Σημαντικό και ότι είμασταν όλοι του ίδιου κλάδου και μπορούσαμε και μεταξύ μας να λύνουμε απορίες και να συζητάμε. Πήρα ιδέες από συναδέλφους, ειδικά για τη μία πλατφόρμα που δεν είχα δει καθόλου στην τηλεκπαίδευση. Νομίζω ότι είμασταν καλό τμήμα.

Οι εκπαιδευτικοί αναφέρθηκαν αρκετά στο υλικό που είχαν να μελετήσουν κατά τη διάρκεια του προγράμματος και στις υποχρεώσεις τους για την επιτυχή ολοκλήρωσή του. Όπως επιστημονικά και προηγούμενα, οι περισσότεροι βρήκαν κουραστικό το πρώτο θεωρητικό κομμάτι, ωστόσο φαίνεται πως όλοι βρήκαν ιδιαίτερα ενδιαφέρον το πρακτικό κομμάτι όπου έπρεπε να δημιουργήσουν ένα σχέδιο εργασίας προσαρμοσμένο στις ανάγκες της εξΑΕ χρησιμοποιώντας συγκεκριμένες μεθόδους, τεχνικές και εργαλεία.

εκΠ02: [...] Το σενάριο στο τέλος ήταν το πιο ουσιαστικό νομίζω και πιο πρακτικό. [...] Έχουμε κάνει σίγουρα πολλά σενάρια διδασκαλίας και στην καθημερινότητα στην τάξη και τις σπουδές, αλλά νομίζω ένα τέτοιο σενάριο στοχευμένο ειδικά για τηλεκπαίδευση λίγοι είχαν κάνει. Και νομίζω ότι είχαμε πραγματικά την ευκαιρία να εφαρμόσουμε στην πράξη όσα είδαμε και να φτιάξουμε σενάρια για την εξΑΕ.

εκΠ04: Χρήσιμο το σενάριο, αν το κάναμε τότε που έπρεπε. Θα βοηθούσε ιδιαίτερα. Ελπίζω να μην χρειαστεί να κάνουμε τηλεκπαίδευση ξανά.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η τοποθέτηση ενός εκπαιδευτικού που αναγνώρισε πως ακόμη και αν δεν χρειαστεί ξανά να γίνει τηλεκπαίδευση όπως έγινε την περίοδο της πανδημίας, κάποιες μέθοδοι της εξΑΕ μπορεί να αξιοποιηθούν, να υποστηρίξουν και να επεκτείνουν το μάθημα της Πληροφορικής.

εκΠ03: [...] Η ιδέα της ανεστραμμένης τάξης που είδαμε στο πρόγραμμα νομίζω ότι μπορεί εύκολα να βρει εφαρμογή στο μάθημα της Πληροφορικής στο Δημοτικό και μάλιστα να το υποστηρίξει ουσιαστικά. Το μάθημα είναι μονόωρο και πολύ λίγα πράγματα προλαβαίνει να κάνει κανείς στο εργαστήριο, ειδικά αν σκεφτούμε τη φύση του μαθήματος και την έλλειψη εξοπλισμού. Αν οι μαθητές δουλέψουν ασύγχρονα μόνοι τους ή συνεργαστούν στην ενότητα πριν έρθουν στο μάθημα, μπορούμε να έχουμε πολλά πράγματα ήδη έτοιμα. Σαν να «κλέβουμε» χρόνο και να έχουμε τελικά περισσότερο χρόνο για το μάθημα. Και μετά το μάθημα στο

εργαστήριο, πάλι κάποια μικρή δουλειά για τα παιδιά στο σπίτι μέσα από την πλατφόρμα. Νομίζω ότι λύνει πολλά πρόβλημα και υποστηρίζει και επεκτείνει το μάθημά μας.

Επιπλέον, κάποιοι από τους εκπαιδευτικούς φαίνεται να σχολίασαν τα προβλήματα που αντιμετώπισαν κατά τη διάρκεια του επιμορφωτικού προγράμματος, κυρίως τεχνικής φύσεως, ειδικά στα πρώτα μαθήματα, που κάποιες φορές μπορεί να τους αποθάρρυναν και να τους δημιούργησαν μια αρνητική εντύπωση για το πρόγραμμα συνολικά.

δ) Αποτίμηση προγράμματος και διατύπωση προτάσεων. Οι εκπαιδευτικοί παρά τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν, τους χρονικούς περιορισμούς και τις υποχρεώσεις στο πρόγραμμα συνολικά φαίνεται να παραδέχονται ότι το επιμορφωτικό πρόγραμμα για την εξΑΕ είχε ενδιαφέρον, ήταν απαραίτητο να γίνει τελικά και η συνολική τους εμπειρία είχε θετικό πρόσημο.

εκΠ02: [...] Ήταν συνολικά ωραία εμπειρία, χρήσιμη και ουσιαστική σε γενικές γραμμές. Νομίζω πάντα θα υπάρχουν σημεία σε προγράμματα που δεν θα αρέσουν σε όλους ή μπορεί κάτι να ξεφεύγει, αλλά συνολικά είχε υλικό να μελετήσει κανείς και να κάνει και μια σύντομη έστω πρακτική εξάσκηση.

εκΠ01: Σίγουρα πάντα θα υπάρχουν περιορισμοί και δυσκολίες σε προγράμματα, ειδικά αυτά που γίνονται σε τέτοιες συνθήκες και εξ αποστάσεως. Και εμείς πάντα θα βρίσκουμε κάτι να παραπονεθούμε, όπως ο χρόνος ή οι υποχρεώσεις.

εκΠ03: Πρέπει κάθε φορά να βρίσκουμε και τα θετικά σε ότι κάνουμε. Χρήσιμο ήταν και νομίζω τελικά όχι και τόσο κουραστικό. Υπήρχαν θέματα και προβλήματα αλλά τελικά όχι τόσο μεγάλα που ίσως νομίζαμε εμείς.

εκΠ04: Υπήρχε και κατανόηση και υποστήριξη, οπότε συνολικά όλα καλά.

Σχετικά με τις προτάσεις των εκπαιδευτικών για το επιμορφωτικό πρόγραμμα, κατά τη διάρκεια της συνέντευξης κατατέθηκαν διάφορες ενδιαφέρουσες προτάσεις και ιδέες. Όλοι οι εκπαιδευτικοί συμφώνησαν ότι ανάλογα επιμορφωτικά προγράμματα πρέπει να προβλέπονται να γίνονται εντός του εργασιακού ωραρίου του εκπαιδευτικού, και σίγουρα όχι απογευματινές ώρες τις καθημερινές ημέρες όπου πολλοί έχουν κυρίως οικογενειακές υποχρεώσεις. Υπήρξε η πρόταση, ανάλογα προγράμματα να σχεδιάζονται να υλοποιούνται αποκλειστικά ασύγχρονα έτσι ώστε ο κάθε εκπαιδευτικός να έχει τον δικό του χρόνο και ρυθμό να μελετά το υλικό και να ολοκληρώνει τις δραστηριότητες. Οι εκπαιδευτικοί υποστήριξαν ότι ένα ασύγχρονο φόρουμ με τον επιμορφωτή και τους επιμορφούμενους έχει να προσφέρει πολλά στην επίλυση αποριών και την ανταλλαγή απόψεων, ιδεών και εμπειριών. Κάποιοι μάλιστα υποστήριξαν ότι μπορεί να αντικαταστήσει αποτελεσματικά το κομμάτι της σύγχρονης επιμόρφωσης. Οι πιο ενδιαφέρουσες σκέψεις τους αφορούσαν το υλικό του συγκεκριμένου σεμιναρίου, ενώ οι προτάσεις τους για το πρακτικό κομμάτι ήταν σημαντικές και ουσιαστικές. Οι εκπαιδευτικοί ανέφεραν πως το υλικό ήταν πλούσιο και καλά δομημένο, ωστόσο επισήμαναν ότι σε αυτό δεν υπήρχαν παραπομπές σε επιπλέον υλικό στη διεθνή βιβλιογραφία που θα μπορούσε κανείς να αξιοποιήσει και να γνωρίσει περαιτέρω κάποιες έννοιες ή και καλές πρακτικές άλλων χωρών. Επίσης ανέφεραν ότι βρήκαν πάρα πολύ χρήσιμο το υλικό που ανέβαινε στην κανάλι της επιμόρφωσης στο youtube με σενάρια διδασκαλίας σε διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα και πρότειναν τη δημιουργία ενός αποθετηρίου που θα εμπλουτίζεται συνεχώς με υλικό και σενάρια για την εξΑΕ για όλες τις ειδικότητες.

εκΠ02: Το υλικό ήταν χρήσιμο...ειδικά τα βίντεο με τα σενάρια που είδα ότι κάποια στιγμή ανέβαιναν στο αντίστοιχο κανάλι στο youtube. Πολλοί δεν το ξέρουν καν ότι υπάρχουν εκεί έτοιμα σενάρια για την εξΑΕ με τα εργαλεία που είδαμε για πολλές ειδικότητες.

εκΠ01: Και μακάρι να μην χαθούν τα σενάρια, να μην κατέβουν.

εκΠ04: Και πρέπει να εμπλουτιστούν, μην σταματήσουν να ανεβαίνει και άλλο υλικό τώρα που τελειώνει η επιμόρφωση.

Ειδικά στο κομμάτι της πρακτικής εφαρμογής και της δημιουργίας εκπαιδευτικών σεναρίων στα πλαίσια της επιμόρφωσης, οι εκπαιδευτικοί τόνισαν ότι το υλικό (διδασκτικά σεναρία) που έχει δημιουργηθεί από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς πρέπει να αξιοποιηθεί και να μοιραστεί στην κοινότητα των εκπαιδευτικών στα πλαίσια της ανταλλαγής υλικού, ιδεών και καλών πρακτικών για όλα τα γνωστικά αντικείμενα. Θεωρούν πως το υλικό που έχει ήδη αναπτυχθεί θα καλύπτει πολλές και διαφορετικές έννοιες του γνωστικού αντικείμενου και θα μπορεί να αξιοποιηθεί είτε αυτούσιο είτε να προσαρμοστεί στις ανάγκες κάθε εκπαιδευτικού. Η δημιουργία ενός αποθετηρίου με διδασκτικά σεναρία για την εξΑΕ, αντίστοιχου με αυτό της πλατφόρμας «Αίσωπος» θα μπορούσε να είναι η σημαντικότερη συνεισφορά του συγκεκριμένου επιμορφωτικού σεμιναρίου στην εκπαιδευτική κοινότητα.

εκΠ06: [...] και το υλικό που φτιάξαμε ο καθένας, το σενάριο, θα το δουν τελικά και άλλοι εκπαιδευτικοί; Θα δούμε και εμείς και άλλα σεναρία; Μην πάει χαμένη η δουλειά όλων μας...ενώ να μοιραστούν αυτά μετά σαν καλές πρακτικές, σαν βάση για να σχεδιάζουμε, να παίρνουμε ιδέες και να προσαρμόζουμε όπου χρειάζεται.

εκΠ05: Έχει γίνει πολλή δουλειά από όλους, σε όλες τις ειδικότητες, για πολλές έννοιες των μαθημάτων. Και εγώ νομίζω είναι κρίμα να χαθεί όλο αυτό.

εκΠ02: Ας οργανωθούν σε μια πλατφόρμα όλα σε σεναρία, αφού αξιολογηθούν και εγκριθούν με κάποιο τρόπο, και να μοιραστούν. Υπάρχουν και άλλες πλατφόρμες με σεναρία, ας δημιουργηθεί μία με σεναρία την εξΑΕ.

εκΠ03: Το πιο σημαντικό θα είναι αυτό αν δημιουργηθεί. Θα αποκτήσει αξία ο κόπος και η προσπάθεια όλων μας.

Συμπεράσματα

Σκοπός της συγκεκριμένης μελέτης ήταν η διερεύνηση των απόψεων και των εμπειριών εκπαιδευτικών για το πρόγραμμα ταχύρρυθμης επιμόρφωσης στην ΕξΑΕ που παρακολούθησαν. Στην έρευνα συμμετείχαν 6 εκπαιδευτικοί Πληροφορικής που παρακολούθησαν και ολοκλήρωσαν επιτυχώς το πρόγραμμα, οι οποίοι στα πλαίσια μιας ομάδας εστίασης συζήτησαν και απάντησαν σε ερωτήσεις ημιδομημένης συνέντευξης. Τα αποτελέσματα της έρευνας ομαδοποιήθηκαν και τα ευρήματα κατηγοριοποιήθηκαν ως εξής: (α) απόψεις εκπαιδευτικών σχετικά με την αναγκαιότητα του επιμορφωτικού προγράμματος (β) απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την οργάνωση και το σχεδιασμό του προγράμματος, (γ) εμπειρίες των εκπαιδευτικών κατά τη διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος, (δ) αποτίμηση προγράμματος και διατύπωση προτάσεων.

Οι εκπαιδευτικοί φαίνεται να αναγνώρισαν την ανάγκη του συγκεκριμένου σεμιναρίου αλλά υποστήριξαν ότι αυτό πραγματοποιήθηκε ετεροχρονισμένα μιας και η ανάγκη για επιμόρφωση στην εξΑΕ υπήρξε νωρίτερα όταν έπρεπε να την υποστηρίξουν τον καιρό της πανδημίας και των περιοριστικών μέτρων που τη συνόδευαν. Αναγνώρισαν ότι το πρόγραμμα ήταν καλά οργανωμένο και το υλικό κατάλληλο και επεσήμαναν ότι πολύ χρήσιμο ήταν το τελευταίο πρακτικό κομμάτι του σεμιναρίου όπου έπρεπε να δημιουργήσουν τα δικά τους σεναρία για το δικό τους γνωστικό αντικείμενο με βάση όσα γνώρισαν στο σεμινάριο. Επεσήμαναν ότι κάποιες μέθοδοι στην εξΑΕ μπορούν να βρουν εφαρμογή και στην καθημερινή τους πρακτική πέρα από τα πλαίσια της τηλεκπαίδευσης, ενώ υποστήριξαν πως όποια λίγα τεχνικά προβλήματα αντιμετώπισαν κατά τη διάρκεια του σεμιναρίου δεν αποτέλεσαν σημαντικά εμπόδια. Αναγνώρισαν τον σημαντικό υποστηρικτικό ρόλο τους επιμορφωτή τους σε όλες τις φάσεις του σεμιναρίου και συνολικά αποτίμησαν θετικά την εμπειρία τους από το σεμινάριο. Ακόμη, πρότειναν τέτοιου τύπου σεμινάρια να γίνονται αποκλειστικά με ασύγχρονο τρόπο, γιατί το σύγχρονο μέρος των σεμιναρίων είναι

συχνά δεσμευτικό και πολλές φορές δυσκολεύονται να το εντάξουν στο καθημερινό τους πρόγραμμα και να το συνδυάσουν με τις λοιπές υποχρεώσεις. Τέλος, πρότειναν να δημιουργηθεί ένα αποθετήριο με τα διδακτικά σενάρια που δημιουργήθηκαν από τους εκπαιδευτικούς όλων των ειδικοτήτων στο οποίο θα μπορούν να έχουν πρόσβαση όλοι οι εκπαιδευτικοί στα πλαίσια της ανταλλαγής ιδεών και καλών πρακτικών. Επεσήμαναν ότι το αποθετήριο αυτό θα πρέπει να εμπλουτίζεται συνεχώς και να τροφοδοτείται με νέο εκπαιδευτικό υλικό και σενάρια έτσι ώστε να αξιοποιείται όταν χρειάζεται από τους εκπαιδευτικούς και να προσαρμόζεται κατάλληλα. Τα ευρήματα της συγκεκριμένης έρευνας μπορούν να αξιοποιηθούν στα πλαίσια της αυτοαξιολόγησης του προγράμματος και γενικότερα προσδοκούν να συνεισφέρουν στη βελτίωση της οργάνωσης και του σχεδιασμού αντίστοιχων επιμορφωτικών προγραμμάτων.

Αναφορές

- Garrison, R. (2009). Implications of online and blended learning for the conceptual development and practice of distance education. *International Journal of E-Learning & Distance Education/Revue internationale du e-learning et la formation à distance*, 23(2), 93-104.
- Graham, C. R. (2006). Blended learning systems. *The handbook of blended learning: Global perspectives, local designs*, 1, 3-21.
- Graham, C. R. (2009). Blended learning models. In *Encyclopedia of Information Science and Technology, Second Edition* (pp. 375-382). IGI Global.
- Hameed, S., Badii, A., & Cullen, A. J. (2008). Effective e-learning integration with traditional learning in a blended learning environment. In *European and Mediterranean conference on information systems* (Vol. 60, p. 14).
- Hiltz, S. R., & Wellman, B. (1997). Asynchronous learning networks as a virtual classroom. *Communications of the ACM*, 40(9), 44-49.
- Hiltz, S. R., & Goldman, R. (2004). *Learning together online: Research on asynchronous learning networks*. Routledge.
- Jaffee, D. (1997). Asynchronous learning: Technology and pedagogical strategy in a distance learning course. *Teaching Sociology*, 262-277.
- Kacatl, J., & Semradova, I. (2020). Reflection on blended learning and e-learning—case study. *Procedia Computer Science*, 176, 1322-1327.
- Larreamendy-Joerns, J., & Leinhardt, G. (2006). Going the distance with online education. *Review of educational research*, 76(4), 567-605
- Mackay, S., & Stockport, G. (2006). Blended learning, classroom and e-learning. *The Business Review, Cambridge*, 5(1), 82-88.
- Moore, J. L., Dickson-Deane, C., & Galyen, K. (2011). e-Learning, online learning, and distance learning environments: Are they the same?. *The Internet and higher education*, 14(2), 129-135.
- Park, H., & Shea, P. (2020). A Review of Ten-Year Research through Co-citation Analysis: Online Learning, Distance Learning, and Blended Learning. *Online Learning*, 24(2), 225-244.
- Picciano, A. G., Dziuban, C. D., Graham, C. R., & Moskal, P. D. (Eds.). (2021). *Blended Learning: Research Perspectives*, Volume 3.
- Sharma, P. (2010). Blended learning. *ELT journal*, 64(4), 456-458.
- Singh, H. (2021). Building effective blended learning programs. In *Challenges and opportunities for the global implementation of e-learning frameworks* (pp. 15-23). IGI Global.
- Sun, A., & Chen, X. (2016). Online education and its effective practice: A research review. *Journal of Information Technology Education*, 15.
- Tucker, B. (2012). The flipped classroom. *Education next*, 12(1), 82-83.
- Valiathan, P. (2002). Blended learning models. *Learning circuits*, 3(8), 50-59.

Wilkinson, S. (1998). Focus group methodology: a review. *International journal of social research methodology*, 1(3), 181-203.